

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Відповідальність за порушення валютного законодавства України»

**Студента 2 курсу, 7 групи,
спеціальності 081 «Право»
спеціалізації «Фінансове
право»**

**Менчака Іллі
Вячеславовича**

*підпис
студента*

**Науковий керівник
д-р. юр. наук.**

**Запотоцька Олена
Василівна**

підпис керівника

**Гарант освітньої програми
к.ю.н., професор**

**Ніколаєва Людмила
Вікторівна**

*підпис
гаранта*

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 СИСТЕМА ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	7
1.1. Поняття валютного регулювання в Україні.....	7
1.2. Нормативно-правові акти, які регулюють валютне законодавство.....	9
1.3. Державні органи, які регулюють валютні відносини в Україні, їх повноваження.	13
РОЗДІЛ 2 ВИДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	17
2.1. Поняття відповідальності у валютному законодавстві.	17
2.2. Адміністративна відповідальність у валютному законодавстві.	18
2.3. Фінансова та дисциплінарна відповідальність за порушення валютного законодавства	27
2.3.1. Види фінансової відповідальності.....	27
2.3.2. Порушення строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів.....	29
2.3.3. Відповідальність за порушення правил транскордонного переміщення валютних цінностей	36
2.3.4. Інші види відповідальності, які передбачені законодавством.	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60

ВСТУП

Актуальність теми. У обставинах зростаючої глобалізації, коли рівень взаємозв'язку та взаємопов'язаності світових економік невинно зростає, валютне регулювання відіграє ключову роль у економічному співробітництві між державами та є основою регулювання валютних взаємовідносин усередині країни. Економічні та фінансові кризи, що відбуваються у світі, девальвація національної валюти та не реформована економіка обумовили багато проблем в українській економіці. Це стало поштовхом для значного реформування валютного законодавства в Україні. Імплементация валютного регулювання набуває ключового значення у реалізації державного впливу на економічні процеси та розбудові ефективного валютного ринку. Одним із ключових аспектів валютного регулювання є відповідальність за порушення валютного законодавства.

Контроль за виконанням норм валютного законодавства як важлива складова державного регулювання економічних процесів забезпечує вирішення важливих завдань розвитку як економічного, так і соціального характеру. Валютне регулювання має включати необхідні інструменти впливу на валютні відносини та бути одним із вагомих елементів у системі заходів щодо підтримання макроекономічної і фінансової стабільності в країні та підвищення добробуту населення, а саме встановлення адекватної відповідальності за порушення валютного законодавства. Ключовим завданням, що постає перед системою валютного законодавства з метою забезпечення економічного розвитку є підтримання стабільності національної валюти через чіткий контроль за виконанням вимог валютного законодавства.

В Україні система валютного регулювання, хоча й зазнала істотних реформаційних змін, втім недостатньо сприяє вирішенню зазначених проблем. Хоча зміни, які відбулись є кардинальними, але результат таких реформ настає не відразу.

Відаючи належне доробку вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері валютної політики, проблема формування ефективної системи валютного регулювання та контролю залишається невирішеною. На даний час недостатньо дослідженими залишаються питання щодо формування системи валютного регулювання з позицій забезпечення економічного розвитку країни. Необхідність комплексного поглибленого вивчення теоретичних та практичних аспектів валютного регулювання та механізму його практичної реалізації в умовах трансформації валютних відносин зумовили вибір теми випускної кваліфікаційної роботи.

Мета. Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних знань та практичних способів застосування санкцій за порушення норм валютного законодавства.

Завдання дослідження. Для реалізації мети у випускній кваліфікаційній роботі визначені такі завдання:

- виявити основні зміни у валютному законодавстві;
- дослідити види відповідальності за порушення валютного законодавства;
- дослідити останню судову практику по правопорушенням у сфері валютного законодавства;

Об'єктом дослідження є система валютного регулювання та встановлена відповідальність за порушення валютного законодавства.

Предметом дослідження є правові відносини, що виникають у процесі застосування санкцій за порушення норм валютного законодавства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, а саме: метод узагальнень та наукової абстракції – для розкриття змісту понятійного апарату; логічної індукції – для теоретичного дослідження основ формування системи відповідальності за порушення валютного законодавства; методи аналізу і синтезу, статистичних порівнянь, групування, вибірки –

застосовувалися для оцінки діючої практики використання інструментів валютного регулювання.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань валютного регулювання в Україні, матеріали електронних засобів масової інформації, аналітичні праці учених правників, або економістів та остання судова практика.

Інші методи дослідження, які були застосовані:

- опис, тобто фіксація результатів дослідження на основі виокремлення спільного для різних точок зору щодо різних критеріїв визначення об'єкта оподаткування;
- метод порівняння, тобто встановлення подібностей та розбіжностей між відповідальністю, яка була передбачена до реформи валютного законодавства та після.

Практична цінність випускної кваліфікаційної роботи полягає у тому, що це одне із перших практичних досліджень щодо відповідальності за порушення чинного валютного законодавства, оскільки нещодавно майже все валютне законодавство було замінене.

Практична значущість та теоретична цінність одержаних результатів полягає у тому, що досягнуті результати становлять науково-теоретичний і практичний інтерес:

- у науково-дослідній сфері: положення та висновки випускної кваліфікаційної роботи можуть бути основою для подальшої розробки адміністративно-правового механізму застосування відповідальності за порушення валютного законодавства. В процесі написання випускної кваліфікаційної роботи були підготовлені та опубліковані тези на тему: «Зміни у валютному законодавстві України», що опубліковані у Збірнику наукових статей студентів денної форми навчання, які здобувають освітній ступінь «магістр» за спеціальністю «Право» [106].

- у правотворчості: в результаті проведеного аналізу були сформульовані пропозиції щодо вдосконалення існуючої системи валютного законодавства.

- у правозастосовній діяльності: отримані дослідження можуть бути використані у практичній діяльності суб'єктів господарювання.

РОЗДІЛ 1 СИСТЕМА ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Поняття валютного регулювання в Україні

На наш погляд для повноцінного дослідження відповідальності за порушення валютного законодавства потрібно спочатку провести аналіз поняття «валютне регулювання».

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про валюту і валютні операції» [19] валютне регулювання – це діяльність Національного банку України та в установлених цим Законом випадках Кабінету Міністрів України, спрямована на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами.

Сутність процесу управління валютними відносинами слід розпочати із з'ясування змісту категорії «валютне регулювання». Досліджуючи зміст валютного регулювання як правової категорії, потрібно визначитися з самим поняттям «валютне регулювання», оскільки воно, на наш погляд, належить до найважливіших загальних понять економічної науки. Проте, незважаючи на цю обставину, в працях вітчизняних та іноземних науковців існує досить широкий спектр суперечливих трактувань. Так, Л. Красавіна у валютному регулюванні вбачає регламентацію державою міжнародних розрахунків і порядку проведення валютних операцій. За В. Крашенінниковим, валютне регулювання - це процес та порядок державного правління валютною сферою в економіці [1].

На думку В.Т. Ковальова, валютне регулювання - це законодавча форма здійснення валютної політики держави. Схожу позицію займає і М.В. Сапожников, який вважає, що валютне регулювання - це сукупність засобів (економічних та адміністративних), спрямованих на досягнення цілей державної валютної політики. На думку ж М.П. Кучерявенка, валютне регулювання становить собою діяльність держави і уповноважених нею органів щодо організації та здійснення валютних операцій, встановлення характеру відносин між державою і суб'єктами, на яких поширюється

валютне регулювання, правових форм їх здійснення, закріплення основ правового статусу суб'єктів валютного регулювання, характеру відносин між державою і резидентами та нерезидентами [2].

Професор Дзюблюк О.В. визначає валютне регулювання як діяльність держави в особі уповноважених нею органів, що передбачає проведення законодавчих та організаційних заходів, котрі визначають порядок здійснення операцій з валютними цінностями на території країни [3].

Професор Береславська О.І. визначає валютне регулювання як специфічну економічну форму регулювання валютних відносин, яку здійснює держава на основі суворої регламентації процесів руху внутрішніх валютних коштів відповідно до встановлених цілей [4].

Б.Ю. Дорофєєв визначає валютне регулювання як комплекс заходів (законодавчих, адміністративних, економічних та організаційних), які доцільно змінювати та підтримувати визначене співвідношення курсу національної та іноземної валют, змінюючи попит та пропозицію на ринку.

Також слід зазначити, що валютне регулювання не може зводитися лише до підтримання визначеного співвідношення курсу національної та іноземних валют шляхом зміни попиту та пропозиції на ринку.

Також у створенні найбільш сприятливих умов для формування внутрішньої валютної системи; організації порядку здійснення валютних операцій; розв'язання питань стосовно створення системи органів управління цією сферою та визначення їх компетенції.

Таким чином, під валютним регулюванням слід розуміти діяльність держави в особі уповноважених нею органів (органів валютного регулювання і контролю) по застосуванню адміністративних та економічних методів впливу на учасників валютних правовідносин щодо здійснення валютної політики в державі.

Варто відзначити, що проведення валютного регулювання не є відокремленим процесом. Його кінцева мета, так само як і грошово-кредитної політики, визначається основоположними цілями

загальноекономічної політики держави. Усталеним в економічній літературі є розподіл цілей грошово-кредитної політики на стратегічні (довгострокові, кінцеві), проміжні й тактичні (операційні), увесь комплекс яких визначається залежно від рівня розвитку економічних взаємовідносин та ступеня інтеграції країни у світову економіку.

1.2. Нормативно-правові акти, які регулюють валютне законодавство

У 2019 році, у валютному законодавстві України відбулась масштабна реформа, майже всі нормативно-правові акти, які регулювали дану галузь – втратили чинність, а на їх місце вступили у дію нові закони та постанови Національного Банку України.

Так, основним законом, що регулює валютні взаємовідносини став Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII. Цей Закон визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства. Метою цього Закону є забезпечення єдиної державної політики у сфері валютних операцій та вільного здійснення валютних операцій на території України [19].

Відповідно до ст. 3 Закону про валюту відносини, що виникають у сфері здійснення валютних операцій, валютного регулювання і валютного нагляду, регулюються Конституцією України, цим Законом, іншими законами України, а також нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону.

Тобто, Закон про валюту є каскадним нормативно-правовим актом, відповідно до вимог якого приймаються інші постанови НБУ. Цей Закон встановлює загальні принципи валютного регулювання, делегує повноваження різноманітним державним органам та іншим організаціям.

Щодо реформи валютного законодавства, то в рамках нової системи валютного регулювання Національний банк також здійснює перехід від системи тотального валютного контролю за кожною операцією до валютного нагляду, побудованого за принципом «більше ризиків – більше уваги, менше ризиків – менше уваги».

Банки зможуть послабити нагляд за більшістю операцій бізнесу, які не матимуть ознак сумнівних операцій (незбігання обсягів операцій з обсягами звичайної ділової активності, невідповідність суті операції змісту діяльності клієнта, використання в розрахунках компаній-оболонок тощо). Також скасовується вимога щодо складання банками обов'язкового письмового висновку про результати аналізу клієнтської операції.

Нова система валютного регулювання залишає Національному банку право запроваджувати заходи захисту у сфері валютних операцій у разі виникнення обставин, що загрожують стабільності фінансової системи. Зокрема, це може бути регулювання обов'язкового продажу частини валютних надходжень та граничних строків розрахунків за операціями експорту-імпорту, запровадження лімітів на здійснення окремих валютних операцій, встановлення правил здійснення операцій, пов'язаних із рухом капіталу.

Метою Національного банку є залишається поступове зняття всіх валютних обмежень і перехід до режиму вільного руху капіталу.

Нижче наведена порівняльна таблиця основних нормативно-правових актів, що регулюють валютне законодавство, які є чинними та які втратили чинність.

Таблиця 1.1.

Нормативно-правові акти, які регулювали операції з валютою до 07.02.2019 і втратили чинність	Нормативно-правові акти, які регулюють операції з валютою після 07.02.2019 та є чинними
1. Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 року № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного	1. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII; 2. Постанова правління НБУ «Про

<p>контролю»;</p> <p>2. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»;</p> <p>3. Постанову Верховної Ради України від 23 вересня 1994 року № 187/94-ВР «Про порядок введення в дію Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»;</p> <p>4. Указ Президента України від 18 червня 1994 року № 319 «Про невідкладні заходи щодо повернення в Україну валютних цінностей, що незаконно знаходяться за її межами»;</p> <p>5. Указу Президента України від 16 березня 1995 року № 227 «Про заходи щодо нормалізації платіжної дисципліни в народному господарстві України»;</p> <p>6. Указу Президента України від 21 січня 1998 року № 41 «Про запровадження режиму жорсткого обмеження бюджетних видатків та інших державних витрат, заходи щодо забезпечення надходження доходів до бюджету і запобігання фінансовій кризі»;</p> <p>7. Указу Президента України від 27 червня 1999 року № 734 «Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства»;</p> <p>8. Постанова Правління Національного банку України від 08 лютого 2000 року № 49 «Про затвердження Положення про валютний контроль»;</p> <p>9. Постанова Правління Національного банку України від</p>	<p>затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України» №1 від 02.01.2019 року;</p> <p>3. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями» №2 від 02.01.2019 року;</p> <p>4. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей» №3 від 02.01.2019;</p> <p>5. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про перелік заходів захисту, порядок та критерії їх запровадження, подовження та дострокового припинення» №4 від 02.01.2019 року;</p> <p>6. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» №5 від 02.01.2019 року;</p> <p>7. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про порядок надання банками Національному банку України інформації щодо договорів, які передбачають виконання резидентами боргових зобов'язань перед нерезидентами-кредиторами за залученими резидентами кредитами, позиками» №6 від 02.01.2019 року;</p> <p>8. Постанова правління НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок валютного нагляду банків</p>
--	--

<p>21 травня 2003 року № 198 «Про затвердження Положення про здійснення уповноваженими банками контролю за проведенням резидентами та нерезидентами, до яких застосовані спеціальні санкції згідно зі статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», валютних операцій через ці банки».</p> <p>Це не повний перелік нормативно-правових актів, які втратили чинність у зв'язку з прийняттям Закону про валюту. Всього постанов та указів які регулюють валютні взаємовідносини було 56 [8].</p>	<p>за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів» №7 від 02.01.2019 року;</p> <p>9. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції» №8 від 02.01.2019 року.</p>
---	--

Кожна постанова НБУ регулює окреме направлення валютного законодавства.

Наприклад, Постанова НБУ «Про затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України» №1 від 02.01.2019 року [24], встановлює структуру валютного ринку України, загальний порядок та умови торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України.

Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями» №2 від 02.01.2019 року встановлює [25]: порядок здійснення операцій із купівлі, продажу, обміну безготівкової іноземної валюти/банківських металів без фізичної поставки; порядок проведення транскордонних переказів за межі України та виплати транскордонних переказів отримувачам в Україні; порядок та особливості проведення торгівлі валютними цінностями в готівковій формі (операції з банківськими металами з фізичною поставкою та/або валютно-обмінні операції); порядок проведення розрахунків за валютними операціями.

Або, наприклад, метою постанови правління НБУ «Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції» №8 від 02.01.2019 року є запобігання уповноваженими установами проведенню їх клієнтами через ці установи валютних операцій, що не відповідають вимогам законодавства України [26].

Ми не будемо зупинятись на кожній постанові Національного банку України. З їх нормами ми ще не ознайомимось під час аналізу теми відповідальності за порушення валютного законодавства.

1.3. Державні органи, які регулюють валютні відносини в Україні, їх повноваження.

Валютний нагляд здійснюється органами, які передбачені статтею 11 Закону України «Про валюту і валютні операції». Відповідно до цієї статті органами валютного нагляду відповідно до цього Закону є Національний банк України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику (Державна податкова служба України). Органи валютного нагляду в межах своєї компетенції здійснюють нагляд за дотриманням резидентами та нерезидентами валютного законодавства.

Державна податкова служба України здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентами (крім уповноважених установ) та нерезидентами вимог валютного законодавства.

Повноваження Державної податкової служби щодо заходів валютного нагляду за дотриманням суб'єктами господарської діяльності (крім уповноважених установ) вимог валютного законодавства передбачені Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [20].

Згідно зі статтею 8 вищенаведеного Закону Державна податкова служба України в межах повноважень, передбачених законом, під час здійснення державного нагляду (контролю) має право:

1. вимагати від суб'єкта господарювання усунення виявлених порушень вимог законодавства;
2. вимагати припинення дій, які перешкоджають здійсненню державного нагляду (контролю);
3. відбирати зразки продукції, призначати експертизу, одержувати пояснення, довідки, документи, матеріали, відомості з питань, що виникають під час державного нагляду (контролю), у випадках та порядку, визначених законом;
4. надавати (надсилати) суб'єктам господарювання обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень і недоліків;
5. застосовувати санкції до суб'єктів господарювання, їх посадових осіб та вживати інших заходів у межах та порядку, визначених законом;

Національний банк України у визначеному ним порядку здійснює валютний нагляд за уповноваженими установами (ч. 5 ст. 11 Закону України «Про валюту та валютні операції»)

Відповідно до п. 5 розділу I. Положення про валютний нагляд [29] Національний банк організує та здійснює валютний нагляд за уповноваженими установами шляхом проведення виїзних та невиїзних перевірок уповноважених установ, їх структурних підрозділів у порядку, визначеному нормативно-правовими актами Національного банку, що регламентують порядок проведення виїзних, невиїзних перевірок, та застосування до них у разі виявлення порушень валютного законодавства заходів впливу, адекватних цим порушенням.

Окрім державних органів валютного нагляду, існує таке поняття як агенти валютного нагляду. Агентами валютного нагляду є уповноважені установи, що підзвітні НБУ (банки, філії іноземних банків, небанківські

фінансові установи, оператори поштового зв'язку, які отримали відповідну ліцензію.

Таким чином, складові механізму валютного регулювання та валютного контролю являють собою складну систему, на верхньому рівні якої знаходяться його форми, середньому - методи, нижчому - інструменти. Усі вони взаємодіють між собою і використовуються органами державної влади в комплексі. Водночас, у практиці реалізації валютної політики особлива перевага надається інструментам валютного регулювання через їх дієвість. Тому дослідження проблем валютної політики буде неповним без розгляду структури інструментів валютного регулювання та аналізу української практики їх використання.

Слід також зазначити, що конкретний набір інструментів та їх співвідношення помітно відрізняється в окремих країнах, оскільки визначається станом і рівнем розвитку валютного ринку, ступенем конвертованості валюти, наявністю високорозвинутого фінансового ринку тощо. Зокрема, якщо валюта є слабкою та неконвертованою або має часткову конвертованість і не бере участі в обслуговуванні зовнішньоекономічних операцій на міжнародних ринках (до таких валют відносять валюти країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою - внутрішні валюти), використовується набір інструментів яких переважають інструменти прямого впливу (в основному це різні види обмежень).

При виконанні валютою більшості функцій грошей в міжнародному обороті (валюти, що мають повну конвертованість і до яких належать американський долар, євро, японська ієна тощо, тобто міжнародні валюти) та регулюванні її курсоутворення застосовується кардинально інший набір інструментів, провідну роль в якому відіграють інструменти опосередкованого впливу з перевагою використання змін процентної ставки.

Також варто додати, що Національний банк України за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, погіршення стану платіжного балансу України, виникнення обставин, що загрожують

стабільності банківської та (або) фінансової системи держави, має право запровадити такі заходи захисту:

- обов'язковий продаж частини надходжень в іноземній валюті у межах, передбачених нормативно-правовими актами Національного банку України;
- встановлення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів;
- встановлення особливостей здійснення операцій, пов'язаних із рухом капіталу;
- запровадження дозволів та (або) лімітів на проведення окремих валютних операцій;
- резервування коштів за валютними операціями;

Правління Національного банку України має право запровадити заходи захисту на строк не більше шести місяців та продовжувати строк дії попередніх заходів захисту на строк не більше шести місяців. Але загальний строк дії заходів захисту не може перевищувати 18 місяців протягом 24 місяців, починаючи з дня першого запровадження відповідного заходу захисту.

РОЗДІЛ 2 ВИДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

2.1. Поняття відповідальності у валютному законодавстві.

Юридична відповідальність у сфері валютного законодавства – це застосування до порушника передбачених санкцій, норм валютного законодавства, засобів державного впливу, що виражається у формі позбавлення організаційного чи майнового характеру.

Для аналізу юридичної відповідальності у сфері валютного законодавства розглядатимемо поняття валютного правопорушення.

Перш за все слід сказати, що валютне правопорушення – це акт поведінки суб'єкта валютних правовідносин, який виражається в здійсненні яких-небудь активних дій (продаж валюти фізичною особою, здійснення валютних операцій уповноваженим банком без отримання письмового дозволу) чи бездіяльності (нездійснення уповноваженим банком функцій агента валютного ринку).

Валютне правопорушення – це завжди протиправне діяння, яке порушує вимоги валютного законодавства. Наприклад, здійснення банком валютних операцій без ліцензії на право здійснення валютних операцій, яка видається Національним банком України, є валютним правопорушенням, оскільки операції з валютою та валютними цінностями здійснюються лише на підставі ліцензії НБУ.

Валютне правопорушення завжди соціально шкідливе. Як і будь-яке правопорушення, воно завдає шкоди особі, суспільству, державі. Чинним законодавством за порушення валютного законодавства на території України передбачено декілька різновидів юридичної відповідальності, зокрема, адміністративна.

Адміністративна відповідальність за порушення валютного законодавства передбачена ст. 162 Кодексу України про адміністративне

правопорушення [18]. «Порушення правил про валютні операції» за незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави. Об'єктом цього правопорушення є кредитно-фінансова система України у сфері законних операцій з валютними цінностями.

Однак, крім зазначених засобів адміністративного впливу, варто звернути увагу на зазначені в законодавстві заходи фінансового впливу на правопорушників, а також застосування певного спеціального ряду санкцій.

2.2. Адміністративна відповідальність у валютному законодавстві.

Адміністративна відповідальність — це вид юридичної відповідальності. Підставою для якої є адміністративне правопорушення. Питання порядку застосування адміністративної відповідальності регулюються Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

До порушників застосовуються адміністративні стягнення (попередження, штраф, оплатне вилучення предмета, конфіскація, позбавлення спеціального права, громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт).

Виняток передбачений ст. 21 КУпАП [18], згідно з якою орган, уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення, з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника може звільнити його від адміністративної відповідальності, передавши матеріали на розгляд громадськості для вжиття заходів громадського впливу. Суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути фізичні особи, які досягли 16-річного віку.

Законодавством встановлено певні обмеження адміністративної відповідальності для неповнолітніх, службових осіб, іноземців, які згідно з

міжнародними договорами користуються імунітетом щодо адміністративної юрисдикції в Україні. На відміну від кримінального правопорушення за адміністративне правопорушення не передбачено позбавлення умовних прав (вступу у вищ, права на службу в органах правопорядку та права на державні посади).

Що стосується саме правопорушень у сфері валютного законодавства, то такі правопорушення передбачені статтями 162, 162-1, 162-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення [18].

Стаття 162 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Як зазначалось в попередній главі, то **статтею 162 КУпАП** передбачено відповідальність за порушення правил про валютні операції. Відповідно до положень цієї статті незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері обігу валютних цінностей.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається в здійсненні незаконних скуповування, продажу, обміну, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави. Валютні цінності - національна валюта (гривня), іноземна валюта та банківські метали. Іноземна валюта – це

а) грошові знаки грошових одиниць іноземних держав у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави або групи іноземних держав, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу;

б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних

розрахункових (клірингових) одиницях (зокрема у спеціальних правах запозичення), що належать до виплати в іноземній валюті;

в) електронні гроші, номіновані у грошових одиницях іноземних держав та (або) банківських металах;

А в свою чергу національна валюта (гривня) це:

а) грошові знаки грошової одиниці України - гривні у вигляді банкнот, монет, у тому числі обігових, пам'ятних та ювілейних монет, і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу;

б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у гривні;

в) електронні гроші, номіновані у гривні;

Відтак, операціями з валютними цінностями є операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України; операції, пов'язані з використанням валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності; операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей.

Суб'єкт адміністративного проступку – загальний (фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Найпоширенішим прикладом правопорушення, відповідальність за який передбачений статтею 162 КУпАП є незаконний обмін валюти. Нижче ми розглянемо судову практику по вищенаведеному правопорушенню.

Постанова Володимир-Волинського міського суду від 05 листопада 2019 року справа № 154/3287/19 [97]. Встановив: 01 листопада 2019 року близько 12 годині Особа 1 на госпрозрахунковому ринку на вул. Данила Галицького у м. Володимирі-Волинському здійснив незаконний обмін валюти, а саме обміняв у невстановленої особи 50 злотих Республіки Польща на 320 гривень.

Своїми діями Особа 1 вчинив правопорушення, передбачене ст. 162 КУпАП.

Вина Особа 1 у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 162 КУпАП, повністю доведена в суді і підтверджується його власними поясненнями, матеріалами справи, зокрема протоколом про адміністративне правопорушення та письмовими поясненнями Особа 1.

Обираючи вид та розмір адміністративного стягнення, суд враховує характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що обтяжують та пом'якшують відповідальність.

У цій справі суд постановив: Визнати Особа 1 винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 162 КУпАП та накласти на нього адміністративне стягнення у виді попередження з конфіскацією 50 польських злотих.

Аналогічна справа була розглянута Нетішинським міським судом Хмельницької області № 679/1473/19 [98]. Відповідно до Постанови від 15 жовтня 2019 року по цій справі 10.07.2019 року близько 10 години 40 хвилин в м. Нетішин по просп. Незалежності, на території КП НМР «Торговий центр» Особа 1 здійснив незаконний обмін валютних цінностей як засіб плати, а саме, обміняв 100 російських рублів на 40 гривень, чим порушив ст. 16 Декрету КМУ від 19.02.93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». Вказаними діями ОСОБА_1 вчинив адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 162 КУпАП.

Дослідивши матеріали справи суд вважає, що вина правопорушника доводиться даними протоколів про адміністративні правопорушення серії ГР

№ 117060 від 10.07.2019 року, серії АПР № 589602 від 12.07.2019 року, письмовими поясненнями, заявою Особа 1, рапорту старшого дільничного офіцера поліції сектору превенції Нетішинського ВП Славутського ВП ГУНП в Хмельницькій області Ніжника А.І. від 10.07.2019 року, постанови АПО18 № 285046 у справі про адміністративне правопорушення від 11.07.2019 року, іншими матеріалами справи.

Проте, провадження в даній справі відносно Особа 1 було закрито у зв'язку із закінченням на момент розгляду справи строку накладення адміністративного стягнення передбаченого ч. 2 ст. 38 КУпАП.

Хоча, якщо ця справа буде розглядатись у апеляційній інстанції, то цілком можливо, що вищенаведена постанова буде скасована, оскільки суд посилався і застосував норми нормативно-правового акту, який втратив чинність. Мова йде про Декрету КМУ від 19.02.93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». Станом на листопад 2019 року постанови апеляційного суду по цій справі не було ухвалено.

Аналогічні обставини були розглянуті у постанові Уманського міськрайонного суду Черкаської області від 09 жовтня 2019 року, справа № 705/2675/19 [99].

Стаття 162-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Відповідно до норм цієї статті порушення порядку здійснення валютних операцій – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб юридичних осіб (крім уповноважених установ), громадян - суб'єктів підприємницької діяльності від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт, суб'єктивна сторона та об'єктивна сторона є такими самими як у статті 162 КУпАП. Відмінним є лише суб'єкт правопорушення. **Суб'єктом** є посадові особи юридичних осіб (крім уповноважених установ). Термін «уповноважені установи» вживається у значенні, визначеному Законом

України «Про валюту і валютні операції». Тобто, суб'єктом є директор, головний бухгалтер, або інші посадові особи будь-яких юридичних осіб, окрім банків, небанківських фінансових установ та операторів поштового зв'язку, які отримали ліцензію Національного банку України.

Далі будуть наведені найпоширеніші справи, які пов'язані з порушенням статті 162-1 КУпАП.

Постанова Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська від 30 жовтня 2019 року справа № 201/8659/19 [100].

Суд встановив, що згідно протоколу, складеного посадовою особою ГУДФС у Дніпропетровській області 18.02.2019 про адміністративне правопорушення N 173 при перевірці ТОВ «Парк Метал Індастрі Трейд» за адресою: м. Дніпро, вул. Барикадна, 4/7-А, встановлено: несвоєчасне одержання виручки в сумі 36086, 87 дол. США при виконанні експортного контракту за N 05/08-16 від 31.08.2016, за N 06/12-17 від 15.12.2017, за N 05/03-18 від 13.03.2018, за N 10/01-17 від 09.01.2017.

Як вбачається з протоколу, правопорушення було вчинено у період з 2016 по 2018 рік.

Але незважаючи на це, справу про адміністративне правопорушення у відношенні Особа 1, притягнутої за ч. 1 ст. 162 1 КУпАП України на підставі п. 7 ст. 247 КУпАП закрити, у зв'язку з закінченням строків, передбачених статтею 38 КУпАП.

Аналогічна справа була розглянута Франківським районним судом міста Львова. Відповідно до Постанови від 29.10.2019 по справі № 465/3335/19 [101] суд встановив, що відповідно до протоколу вчинення адміністративного правопорушення полягає в тому, що 04.06.2019 будучи директором ТзОВ «ВЕСТ ВУДСТОК», що фактично знаходиться за адресою: м. Львів, вул. Кульпарківська, 93 А, вчинив адміністративне правопорушення передбачене ч. 1ст. 162-1 КУпАП, а саме допустив ненадходження товару по імпортному контракту від 02.05.2018 N 01/05 з Suphi Yesildag Terim Urunleri

Ticaretİ (Туреччина) на суму 50000,00 дол. США, чим порушивст. 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті».

Але як і у попередній справі – адміністративну справу відносно Особа 1 за ч. 1 ст. 162-1 КУпАП, та провадження було закрито за пропуском строку накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення.

Аналізуючи судову практику по даній статті, можна прийти до висновку, що значна кількість проваджень підлягає закриттю саме через пропуск строку накладення адміністративного стягнення. Це дає підстави вважати, що притягнути суб'єкта правопорушення, враховуючи бюрократизацію правоохоронних органів, досить важко.

Аналогічна ситуація закріплена у постанові від 15 жовтня 2019 року по справі № 462/4830/19 [102]; а також у постанові від 30 вересня 2019 року по справі № 344/12037/19 [103].

Стаття 162-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Відповідна стаття має назву: «Порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння». Відповідно до норм вищенаведеної статті ухилення від передбачених законом обов'язкової здачі на афінаж або обов'язкового продажу видобутих із надр, отриманих із вторинної сировини, піднятих чи знайдених дорогоцінних металів чи дорогоцінного каміння, якщо це діяння вчинене у великому розмірі, а також ухилення від обов'язкової здачі на афінаж або для обов'язкового продажу скуплених дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, ювелірних чи побутових виробів з них або лому таких виробів – тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння визнається здійсненим у великому розмірі, якщо вартість зазначених у цій

статті предметів, незданих або непроданих, перевищує п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ця стаття підпадає під тему цієї роботи, оскільки банківські метали також є валютними цінностями (ст. 1 Закону про валюту і валютні операції).

Для правового аналізу статті 162-3 нам необхідно надати визначення поняттю афінаж. Афінаж дорогоцінних металів – металургійний процес одержання дорогоцінних металів високої чистоти шляхом відділення від них забруднюючих домішок. Дане визначення законодавчо закріплене у Законі України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними». Цим же законом і передбачений порядок видобутку дорогоцінних металів.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері державного регулювання видобутку, виробництва, використання, зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контролю за операціями з ними.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається в ухиленні від передбачених законом обов'язкової задачі на афінаж або обов'язкового продажу видобутих із надр, отриманих із вторинної сировини, піднятих чи знайдених дорогоцінних металів чи дорогоцінного каміння, якщо це діяння вчинене у великому розмірі, а також ухиленні від обов'язкової задачі на афінаж або для обов'язкового продажу скуплених дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, ювелірних чи побутових виробів з них або лому таких виробів.

Суб'єкт адміністративного проступку - спеціальний (як громадяни (в т. ч. фізичні особи - підприємці), так і посадові особи суб'єктів господарювання, що мають ліцензії).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Судової практики, пов'язаної з цією статтею, не багато. Нам вдалось знайти лише 1 рішення, яке опубліковано у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Відповідно до постанови Ленінського районного суду м. Миколаєва від 12 серпня 2013 року по справі № 3/489/1812/13-п суд встановив, що згідно протоколу, Особа 1 10.08.2013 р., о 12.00 год., знаходячись в на ринку «Колос», біля супермаркету «АТБ», купив золотий ланцюжок вагою 4 гр., який є дорогоцінним металом, чим вчинив правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 162-3 КУпАП. Особа 1 винним себе у вчиненні правопорушення не визнав. Однак, протоколом, складеним відносно ОСОБА_1 встановлено вчинення дій, а саме купівлі виробів з дорогоцінних металів, за вчинення яких особа не може нести відповідальність за ст. 162-3 ч. 1 КУпАП.

Тому, суд постановив провадження по справі у відношенні ОСОБА_1 за ст. 162-3 ч. 1 КУпАП - закрити, в зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення.

Тобто всього у чинному законодавстві України існує три статті Кодексу України про адміністративні правопорушення, які передбачають відповідальність за порушення валютного законодавства. Але це не є виключним видом відповідальності. У наступних главах ми проаналізуємо інші санкції та види відповідальності по нашій темі.

Аналізуючи судову практику, можна прийти до висновку, що ці порушення не є масовим. Скоріш це є винятками. Та суди м'яко ставляться до правопорушників, або взагалі звільняють від відповідальності.

На наш погляд, цей підхід є правильним, оскільки відповідно до ст. 1 КУпАП завданням Кодексу України про адміністративні правопорушення є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил

співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

Варто зауважити, що до прийняття змін до Кримінального кодексу у 2011 році щодо декриміналізації існувала навіть кримінальна відповідальність за порушення валютного законодавства. Наразі ст. ст. 162, 162-1, Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачена адміністративна відповідальність, що може накладатися на фізичних осіб і службових осіб підприємств, установ, організацій.

На даний момент (листопад 2019 року) відсутня кримінальна відповідальність за порушення валютного законодавства.

Ще один аспект, яке потребує уваги, – строк давності, тобто строк, протягом якого може бути застосована відповідальність від моменту скоєння правопорушення. Нажаль, це питання належним чином не врегульовано ні в Законі про валюту та валютні операції, ні в іншому законодавчому акті. Але, в свою чергу ще 10.02.98 Національний банк України видав лист № 13-211/385-1042 [105], відповідно до положень якого санкції за порушення валютного законодавства стягуються до Державного бюджету України незалежно від строків давності. Ми маємо сумнів, що Державна податкова служба керується інструкціями, які видав НБУ, оскільки саме ДПС накладає фінансові санкції на фізичних і юридичних осіб. Припускаємо, що податкові органи можуть застосовувати аналогію, тобто такий самий строк давності, як і до податкових правопорушень, а саме 1095 календарних днів з моменту виявлення відповідного правопорушення.

2.3. Фінансова та дисциплінарна відповідальність за порушення валютного законодавства

2.3.1. Види фінансової відповідальності.

Що стосується загального поняття видів фінансової відповідальності, то є два основних види: пеня та штраф.

Пеня — плата у вигляді процентів, нарахованих на суму податкового боргу (без урахування пені), що справляється з платника податків у зв'язку з несвоєчасним погашенням податкового зобов'язання. Таке визначення передбачене Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами».

Як правило, такий вид відповідальності застосовується під час триваючого порушення. Наприклад, при порушенні розрахунків в іноземній валюті. Відповідно до ч. 5 ст. 13 Закону України про валюту і валютні операції – порушення резидентами строку розрахунків, встановленого згідно із цією статтею, тягне за собою нарахування пені за кожний день прострочення в розмірі 0,3 відсотка суми неoderжаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару) у національній валюті (у разі здійснення розрахунків за зовнішньоекономічним договором (контрактом) у національній валюті) або в іноземній валюті, перерахованій у національну валюту за курсом Національного банку України, встановленим на день виникнення заборгованості.

При цьому, законом встановлюється обмеження на цю штрафну санкцію. Відповідно до тієї ж ч. 5 ст. 13 Закону про валюту і валютні операції загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми неoderжаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару).

Штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Таке визначення наведене у Кодексі України про адміністративні порушення.

Штрафом є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання (ст. 549 Цивільного кодексу України [16]).

Тобто, штраф – це встановлене грошове стягнення, яке накладається на суб'єкта правопорушення у разі невиконання зобов'язання, або порушення законодавства.

Це що стосується загального визначення видів фінансової відповідальності. Але валютним законодавством встановлені інші види відповідальності. Вони не відрізняються, а доповнюються новими. Ці види передбачені статтями 13 та 14 Закону України «Про валюту і валютні операції».

І так, почнемо зі ст. 13 Закону України «Про валюту і валютні операції».

2.3.2. Порушення строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів.

По-перше, згадана стаття регулює особливості встановлення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів. Ці особливості полягають у тому, що Національний банк України має право встановлювати граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів, а також винятки та особливості запровадження цього заходу захисту для окремих товарів та галузей економіки за поданням Кабінету Міністрів України. У тому числі Національний банк України має право встановлювати мінімальні граничні суми операцій з експорту та імпорту товарів.

Що таке граничний строк розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів? Наприклад, українська компанія придбала певний товар у нерезидента (іноземна компанія) та розрахувалась у іноземній валюті. З цього моменту в українській компанії виникає зобов'язання імпортувати цей товар на митну територію України. Відповідно до п. 21 розділу II Постанови правління НБУ «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» №5 від

02.01.2019 року – граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів становлять **365 календарних** днів. Тобто, українська компанія зобов'язана з моменту купівлі у нерезидента товару імпортувати (завезти на територію України) його у продовж 365 календарних днів. Якщо ця умова не буде виконана, то до української компанії буде застосована фінансова санкція у вигляді пені [28].

Як вже зазначалось вище, Національний банк України може встановлювати винятки та особливості запровадження цього заходу захисту та мінімальні граничні суми операцій з експорту та імпорту товарів.

Граничні строки розрахунків не поширюються на операцію з експорту, імпорту товарів (включаючи незавершені розрахунки за операцією), сума якої (в еквіваленті за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком на дату здійснення операції) є меншою, ніж розмір, установлений для фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу згідно із законодавством у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі в розділі II цього Положення - незначна сума), крім дроблення операцій з експорту товарів або дроблення валютних операцій.

Також, граничні строки розрахунків застосовуються з урахуванням установлених Національним банком за поданням Кабінету Міністрів України, відповідно до абзацу другого частини першої статті 13 Закону України «Про валюту і валютні операції», винятків та (або) особливостей для окремих товарів, та (або) галузей економіки.

І тут ми переходимо до відповідальності за порушення відповідних строків.

Як вже було згадано, граничний строк становить 365 днів. Відповідальність за порушення відповідного строку передбачена ч. 5 ст. 13 Закону України «Про валюту і валютні операції».

Порушення резидентами строку розрахунків, встановленого згідно із цією статтею, тягне за собою нарахування пені за кожний день прострочення в розмірі **0,3 відсотка** суми неодержаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару) у національній валюті (у разі здійснення розрахунків за зовнішньоекономічним договором (контрактом) у національній валюті) або в іноземній валюті, перерахованій у національну валюту за курсом Національного банку України, встановленим на день виникнення заборгованості. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми неодержаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару) (ч. 5 ст. 13 Закону про валюту).

Також ч. 6 ст. 13 Закону встановлено винятки під час яких перебіг строку розрахунку зупиняється. У разі якщо виконання договору, передбаченого частинами другою або третьою цієї статті, зупиняється у зв'язку з виникненням форс-мажорних обставин, перебіг строку розрахунків, установленого згідно з частиною першою цієї статті, та нарахування пені відповідно до частини п'ятої цієї статті зупиняється на весь період дії форс-мажорних обставин та поновлюється з дня, наступного за днем закінчення дії таких обставин.

Варто зазначити, що цей вид правопорушень є одним з найпоширеніших у сфері валютного законодавства. Хоча судової практики по новому законодавству не багато, але у Єдиному державному реєстрі судових рішень містяться велика кількість рішень по цій темі. Ми у цій праці не будемо аналізувати їх, а лише розглянемо судову практику по чинним нормативно-правовим актам.

Показовою є справа ПАТ «Ізмаїльський завод таропакувальних виробів «Дунай-Пак» (Позивач) проти Головного управління ДФС в Одеській області (Відповідач) (справа № 420/3738/19) [91].

Так, відповідно до рішення Одеського окружного адміністративного суду від 17 жовтня 2019 року справа № 420/3738/19 було розглянуто позов ПАТ «Ізмаїльський завод таропакувальних виробів «Дунай-Пак» до

Головного управління ДФС в Одеській області про визнання про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення N 0026831402 від 10.06.2019 року.

Згаданим податковим повідомленням-рішенням встановлені порушення:

- ст. 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» в частині недотримання термінів розрахунків за операціями, здійсненими на умовах відстрочення поставки в сумі 4200,00 дол. США за контрактом від 18.05.2018 року N 18/05/18, укладеним з ООО "Капаксолит-М" (Молдова);
- ст. 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» в частині недотримання термінів надходження валютної виручки за договором від 19.07.2018 року N 19/07/18 у сумі 11 600 євро, укладеним з компанією з REDMOND SALES LP (Scotland, United Kingdom);
- встановлено прострочену дебіторську заборгованість у сумі 4200,00 дол. США за контрактом від 18.05.2018 року N 18/05/18, укладеним з ООО «Капаксолит-М» (Молдова) та 11 600,00 євро за договором від 19.07.2018 року N 19/07/18, укладеним із компанією REDMOND SALES LP (Scotland, United Kingdom). (а. с. 12-19).

Суд застосовував норми, які передбачені Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», оскільки він був чинним на момент виникнення правовідносин.

ПАТ «Ізмаїльський завод таропакувальних виробів «Дунай-Пак» позовні вимоги обґрунтовував тим, що оскаржуване рішення є протиправним та підлягає скасуванню, оскільки висновки акту перевірки, на підставі якого прийнято оскаржуване податкове повідомлення-рішення, про вчинення позивачем порушення граничного терміну здійснення розрахунків, є хибними.

Позивач зазначив, що за імпортом контрактом N 18/05/18 від 18.05.2018 року, укладеним з ООО «Капаксолит-М», операція з

перерахування коштів за цим контрактом у розмірі 4200 доларів США на користь ООО «Капасколит-М» не перевищує еквіваленту 150000 грн. за курсом НБУ на день перерахування та відповідно до п. 22 Розділу II «Положення про заходи захисту та визначення Порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті», затвердженого постановою Правління НБУ від 02.01.2019 року № 5 є незначною та відповідні граничні строки на такі операції не поширюються.

В свою чергу Відповідачем було надано відзив на позовну заяву, відповідно до якого відповідач проти задоволення позову заперечував, зазначивши, що оскаржуване податкове повідомлення-рішення є правомірним, а доводи позивача суперечать фактичним обставинам справи та не ґрунтуються на нормах чинного законодавства.

Суд, дослідивши матеріали справи, вислухавши вступне слово представників сторін та, проаналізувавши норми матеріального права, що регулюють спірні правовідносини, суд дійшов висновку, що позовні вимоги належать задоволенню частково, з огляду на таке.

Позивач вважає, що оскільки в угоді N 1 від 05.02.2019 року йдеться про зарахування саме зустрічних однорідних вимог з повернення сторонами попередньої плати за розірванням контрактом, а не про зарахування вимог щодо постачання товару, розірвання відповідних договорів оформлено відповідними угодами сторін та актами звірення взаєморозрахунків, то висновки контролюючого органу є помилковими.

Так, матеріалами справи підтверджено, що 19 липня 2018 року між ПрАТ «ІЗТВ «Дунай-Пак» (Продавець) та REDMOND SALES LP (Scotland, United Kingdom) (покупець) укладено договір N 19/07/18, відповідно до умов якого продавець зобов'язується передати, а Покупець прийняти та оплатити обладнання б/у, загальна кількість товару, який підлягає поставці за договором визначається у специфікації.

Загальна вартість договору 11 600 євро (п. 2.4. договору). Відповідно до п. 3.1. цього договору, поставка товару здійснюється автотранспортом

покупця на склад покупця відповідно до міжнародних правил Інкотермс-2000, EXW (склад продавця). Право власності на товар переходить в момент передачі товару покупцю. Вантажовідправник товару та його реквізити зазначені в п. 3.2 договору. Згідно з п. 3.5. цього договору, продавець передає покупцю разом з товаром такі документи: рахунок-фактуру, товарно-транспортну накладну, специфікацію.

Статтею 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [22] встановлено, що момент здійснення експорту (імпорту) - момент перетину товаром митного кордону України або переходу права власності на зазначений товар, що експортується чи імпортується, від продавця до покупця.

Таким чином, суд вважає, що момент поставки товару за операцією є момент фактичного перетину товару митного кордону, що підтверджується відмітками митного органу на товаросупровідних документах.

Враховуючи те, що зобов'язання сторін за контрактом N 19/07/18 від 19.07.2018 року були припинені в межах встановленого законом граничного строку, а експортовані товари повернені в Україну, експортна операція вважається такою, що не здійснена, а тому позивачем не отримано кошти за зазначений товар та відповідно не порушено граничні строки розрахунків з операціями експорту товарів.

Вартою уваги є справа № 280/3772/19 – ТОВ «ВАЙН-ХОЛЛ» проти Головного управління ДФС у Запорізькій області.

У зазначені справі до Запорізького окружного адміністративного суду надійшов адміністративний позов Товариства з обмеженою відповідальністю «ВАЙН-ХОЛЛ» (надалі - позивач, ТОВ «ВАЙН-ХОЛЛ» до Головного управління ДФС у Запорізькій області (надалі - відповідач, ГУ ДФС у Запорізькій області), в якому позивач просить суд: скасувати податкове повідомлення-рішення від 02.04.2019 за N 0004451413, прийняте ГУ ДФС у Запорізькій області.

У позові зазначено, що спірне податкове повідомлення-рішення прийнято на підставі Акту перевірки N 123/08- 01-14-13/39805346 від 05.03.2019, яким встановлено порушення ст. 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті».

Особливість цієї справи полягає у тому, що між сторонами відсутній спір щодо фактичних обставин справи, калькуляцій сум, існує лише спір щодо застосування норм права.

Судом встановлено, що відповідно до ч. 2 ст. 15 Закону України «Про валюту і валютні операції» (набрав чинності 07.07.2018, введений в дію 07.02.2019) заходи впливу можуть бути застосовані протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення.

При цьому, у ч. 10 ст. 11 Закону України «Про валюту і валютні операції» зазначається, що у разі виявлення порушень валютного законодавства органи валютного нагляду мають право застосовувати заходи впливу, передбачені законом.

Суд погоджується з думкою відповідача, що заходи впливу у вигляді штрафних санкцій (передбачені п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про валюту і валютні операції») та заходи впливу у вигляді пені за порушення резидентом строку розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів (передбачені ч. 5 ст. 13 Закону України «Про валюту і валютні операції») є різними заходами впливу.

Однак, норми ч. 2 ст. 15 Закону України «Про валюту і валютні операції» стосуються всіх заходів впливу передбачених цим Законом без будь-яких зауважень.

Таким чином, відповідачем заходи впливу до позивача застосовані у податковому повідомленні-рішенні N 0004451413 від 02.04.2019 з пропуском встановленого законом шестимісячного строку на їх застосування.

У даній справі позов був задоволений повністю.

У зв'язку з тим, що зміни до законодавства були запроваджені відносно нещодавно, то рішень апеляційної, або касаційної інстанцій поки що немає.

Абсолютно всі рішення судів з приводу порушення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів ми розглядати не будемо, хоча їх не так і багато, лише зауважимо, що в більшості випадків суд скасовує податкові повідомлення тодішньої Державної фіскальної служби України та приймає рішення на користь платників податків.

2.3.3. Відповідальність за порушення правил транскордонного переміщення валютних цінностей

Транскордонне переміщення валютних цінностей – це ввезення, пересилання на митну територію України, вивезення, пересилання з митної території України або транзит через митну територію України банківських металів, готівкової валюти (п. 12 ч. 1 ст. 1 Закону про валюту).

Таке визначення дає нам Закон України «Про валюту і валютні операції». Тобто, транскордонне переміщення – це будь-яке переміщення готівкової валюти, або банківських металів через митний кордон України.

Правила транскордонного переміщення валютних цінностей закріплені у статті 8 Закону про валюту.

Відповідно до вказаної норми - транскордонне переміщення фізичними особами валютних цінностей у сумі, що дорівнює або перевищує **еквівалент 10 тисяч євро** за офіційним курсом валют, встановленим Національним банком України на день переміщення через митний кордон України, підлягає письмовому декларуванню центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. В свою чергу, транскордонне переміщення валютних цінностей шляхом поштових відправлень здійснюється лише шляхом поштових відправлень з оголошеною вартістю.

Порядок транскордонного переміщення валютних цінностей встановлений у Положенні про транскордонне переміщення валютних цінностей, що затверджено постановою правління НБУ від 02 січня 2019 року № 3.

Відповідальність за порушення правил транскордонного переміщення передбачена, зокрема ст. 471 Митного кодексу України. Відповідно до цієї статті порушення встановленого цим Кодексом порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто переміщення через митний кордон України особою, яка формою проходження митного контролю обрала проходження (проїзд) через «зелений коридор», товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, або товарів в обсягах, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо безпосередніми предметами правопорушення є товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, - також **конфіскацію цих товарів**.

Але хибно вважати, якщо особа має право провезти через митний кордон України без декларування лише готівку грошовий еквівалент якої становить 10 000 Євро, а сума, яка більше відповідного граничного розміру – підлягає конфіскації. Конфіскації підлягають товари переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України. Готівка є товаром у розумінні Митного кодексу, але її переміщенні через митний кордон ні одним нормативно-правовим актом не заборонено.

Ця правова позиція передбачена у Постанові Київського апеляційного суду від 07.11.2019 по справі № 359/6797/19 [96].

Суд встановив:

«Особа 1 притягнуто до відповідальності за те, що він, 20 червня 2019 року, о 10 годині 30 хвилин, у зоні діяльності митного контролю ДП МА

«Бориспіль», який прилетів до України з ОАЕ м. Дубаї, літаком авіакомпанії «МАУ», рейсом N 374, та обрав проходження митного контролю в каналі, позначеному символами зеленого кольору – «зелений коридор», тим самим, відповідно до ч. 5 ст. 366 МК України заявив, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягали письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадали під встановлені законодавством заборони та обмеження щодо ввезення на митну територію України та засвідчив про факти, що мають юридичне значення. Після перетину «зеленої лінії», яка позначає початок зони спрощеного митного контролю «зелений коридор», на запитання працівників митниці щодо наявності у нього готівки, останній повідомив про наявність у нього 10 000 доларів США, однак у службовому приміщенні митниці Особа 1 було видано 19 006 доларів США, які знаходились в одному із відділень його портфеля. Із вказаної суми Особа 1 було пропущено 11 206 доларів США та за протоколом про порушення митних правил вилучено 7 800 доларів США.

За вчинення зазначеного правопорушення, передбачене стягнення у виді штрафу в розмірі ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а у разі якщо безпосереднім предметом порушення є товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України - також конфіскацію цих товарів.

Національне законодавство не містить будь-якого нормативного документа, який би забороняв переміщення валютних цінностей у виді готівкових коштів через митний кордон України.

Щодо визнання валютних цінностей у вигляді готівки товаром обмеженим до переміщення через митний кордон України, то суд при вирішенні даного питання звертає увагу на таке.

Аналіз частини першої ст. 197 МК України у поєднанні із положеннями Законів України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про карантин рослин» та «Про ветеринарну медицину», дає підстави стверджувати те, що

для визначення товару таким, який обмежений до переміщення через митний кордон України необхідна наявність двох ознак:

1. пропуск таких товарів через митний кордон України здійснюється на підставі відповідних дозволів уповноважених органів державної влади, які виконують відповідні контролюючі функції;
2. порядок видачі таких дозволів затверджується Кабінетом Міністрів України.

Як зазначалося вище, обмеження щодо переміщення через митний кордон України валютних цінностей можуть встановлюватися Національним банком України. Поєднання положень наведених нормативних документів, дає підстави стверджувати те, що для визнання валютних цінностей у вигляді готівкових коштів, в тому числі і у іноземній валюті товаром, обмеженим до переміщення через митний кордон України, необхідна наявність будь-якого документа, виданого Кабінетом Міністрів України чи Національним банком України, яким би встановлювалось те, що переміщення валютних цінностей через митний кордон України фізичними особами повинен здійснюватись на підставі відповідного дозволу.

Наведене у свої сукупності указує на те, що валютні цінності у вигляді готівки не є товаром обмеженим до переміщення фізичними особами через митний кордон України, тому, у випадку вчинення особою порушення митних правил, передбаченого ст. 471 МК України, якщо безпосереднім предметом порушення митних правил були валютні цінності у вигляді готівки, ці готівкові кошти не підлягають конфіскації, як товар, який не обмежений до переміщення через митний кордон України.»

Також вартою уваги є наступна позиція суду:

«Встановлення зазначеної граничної суми переміщення валюти через митний кордон України за умови її усного декларування, на думку суду, не є тотожним встановленню обмежень щодо переміщення іноземної валюти через митний кордон України, оскільки при цьому, не вимагається надання будь-яких дозволів на таке переміщення, що є однією із ознак, якими

характеризуються товари, обмежені до переміщення через митний кордон України».

Суд першої інстанції по цій справі, дійшов до висновку про необхідність притягнення Особа 1 до відповідальності за ст. 471 МК України та наклав на нього стягнення у виді штрафу в розмірі 1 700 грн без конфіскації вилученої валюти. В результаті розгляду справи суд апеляційної інстанції залишив рішення суду першої інстанції без змін. І як наслідок, рішення суду першої інстанції вступило у законну силу.

Тобто, у вищезгаданих випадках, такі грошові кошти не підлягають конфіскації, але у разі порушення вимог статті 8 Закону України «Про валюту і валютні операції» особа буде нести відповідальність у вигляді накладення штрафу у розмірі 1 700 грн.

2.3.4. Інші види відповідальності, які передбачені законодавством.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про валюту і валютні операції» за порушення вимог валютного законодавства (крім порушення строків за операціями з експорту та імпорту товарів, відповідальність за яке встановлюється згідно із статтею 13 цього Закону) можуть бути застосовані:

- 1) до банків - заходи впливу згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність»; [21]
- 2) до уповноважених установ (крім банків) - такі заходи впливу:
 - письмове застереження;
 - обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів валютних операцій;
 - штрафні санкції;
 - зупинення або відкликання (анулювання) ліцензії на здійснення валютних операцій;
- 3) до юридичних осіб (крім уповноважених установ) - заходи впливу у вигляді штрафних санкцій;

4) до фізичних осіб, посадових осіб уповноважених установ, посадових осіб юридичних осіб - заходи впливу у вигляді штрафів, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Національний банк України має право застосовувати заходи впливу до банків та уповноважених установ.

Також, Національний банк України має право застосувати до уповноважених установ (крім банків) заходи впливу у вигляді штрафних санкцій у розмірі не більш як 20 відсотків суми власного капіталу відповідної уповноваженої установи.

А в свою чергу Державна податкова служба, має право адекватно вчиненому порушенню застосувати до юридичних осіб (крім уповноважених установ) захід впливу у вигляді штрафних санкцій у розмірі до 100 відсотків суми операції, проведеної з порушенням валютного законодавства.

Порядок проведення розрахунків на території України встановлено ст. 5 Закону про валюту.

Частиною другою ст. 5 Закону про валюту передбачено, що усі розрахунки на території України проводяться виключно у гривні, крім розрахунків за:

1) операціями зі здійснення іноземних інвестицій та повернення іноземному інвестору прибутків, доходів (у тому числі дивідендів) та інших коштів, одержаних на законних підставах у результаті здійснення іноземних інвестицій;

2) операціями банків з надання банківських та інших фінансових послуг на підставі банківської ліцензії;

3) операціями з надання фінансових послуг, визначених пп. 1 - 5 частини другої та частиною третьою ст. 9 Закону про валюту, що надаються небанківськими фінансовими установами та операторами поштового зв'язку, які мають ліцензію Національного банку України на здійснення валютних операцій;

4) операціями з розміщення, виплати грошового доходу та погашення облігацій, казначейських зобов'язань України, номінованих в іноземній валюті, якщо це передбачено проспектом цінних паперів (умовами їх розміщення);

5) операціями з купівлі-продажу державних цінних паперів, номінованих в іноземній валюті, якщо ініціатором або отримувачем за такою валютною операцією є банк;

6) іншими операціями, визначеними Митним кодексом України від 13 березня 2012 року N 4495-VI, із змінами та доповненнями [17], та (або) нормативно-правовими актами НБУ.

Розрахунки за операціями, визначеними частиною другою ст. 5 Закону про валюту, можуть проводитися в іноземній валюті, у гривні, а також у банківських металах.

Таким чином, за здійснення розрахунків на території України з порушенням порядку, встановленого ст. 5 Закону України «Про валюту і валютні операції», передбачено застосування штрафних санкцій у розмірі 100 відсотків суми операції, проведеної з порушенням, перерахованої у валюту України за офіційним курсом НБУ на день здійснення такої операції.

Важливо також дослідити порядок застосування заходів впливу за порушення вимог валютного законодавства. Відповідний порядок передбачений статтею 15 Закону про валюту.

Частиною першою статті 15 встановлено, що заходи впливу до уповноважених установ має право застосовувати Національний банк України, а до інших організацій – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, тобто Державна податкова служба України.

Далі зазначеною нормою передбачено, що порядок застосування заходів впливу до фізичних осіб, посадових осіб уповноважених установ, посадових осіб юридичних осіб визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Заходи впливу можуть бути застосовані протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення (ч. 2 ст. 15 Закону про валюту).

Варто додати, що рішення Національного банку України про застосування заходу впливу у вигляді штрафних санкцій є виконавчим документом та набирає законної сили з дня його прийняття (ч. 4 ст. 15 Закону про валюту).

Тепер розглянемо в яких саме випадках Національний банк України має право застосувати заходи впливу до банків.

Перелік заходів впливу, які Національний банк України може застосувати до банку передбачений статтею 73 Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Так, відповідно до зазначеної норми у разі порушення банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України відповідно до цього Закону, банківського, валютного законодавства, законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, нормативно-правових актів Національного банку України, Національний банк України адекватно вчиненому порушенню або рівню такої загрози має право застосувати заходи впливу, до яких належать:

- 1) письмове застереження;
- 2) скликання загальних зборів учасників, ради банку, правління банку;
- 3) укладення письмової угоди з банком, за якою банк чи визначена угодою особа зобов'язується вжити заходів для усунення порушень, поліпшення фінансового стану банку, підвищення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками тощо;
- 4) зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу в будь-якій іншій формі;
- 5) встановлення для банку підвищених економічних нормативів;

- 6) підвищення резервів на покриття можливих збитків за кредитами та іншими активами;
- 7) обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів здійснюваних банком операцій, у тому числі операцій із пов'язаними з банком особами;
- 8) заборона надавати бланкові кредити, або
- 9) накладення штрафів.
- 10) тимчасова, до усунення порушення, заборона використання власником істотної участі у банку права голосу (тимчасова заборона права голосу);
- 11) тимчасове, до усунення порушення, відсторонення посадової особи банку від посади;
- 12) відкликання банківської ліцензії та ліквідація банку.

Як ми бачимо, заходів впливу досить велика кількість. Це зроблено для того, щоб Національний банк України міг застосувати відповідні заходи адекватно вчиненому порушенню. Розглянемо які саме заходи застосовуються у зв'язку із порушенням валютного законодавства.

Важливо, що підстави і порядок запровадження Національним банком особливого режиму контролю за діяльністю банків і філій іноземних банків, застосування заходів впливу, фінансових санкцій за порушення банками, філіями іноземних банків та іншими особами, які охоплюються наглядовою діяльністю Національного банку, банківського, валютного законодавства та нормативно-правових актів Національного банку визначає Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, яке затверджене Постановою Правління Національного банку України 17.08.2012 № 346 (надалі – Положення про заходи впливу) [27].

Так, відповідно до п. 3.1. Розділу I Положення про заходи впливу Національний банк застосовує заходи впливу за порушення банками, відповідальними особами банківських груп, іншими учасниками банківських груп чи іншими особами, які є об'єктом перевірки Національного банку, банківського, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового

моніторингу або в разі застосування іноземних санкцій, на підставі результатів (матеріалів), зокрема:

- інспекційних перевірок діяльності банків;
- перевірок банків з питань дотримання вимог законодавства з питань фінансового моніторингу;
- безвізного банківського нагляду за діяльністю банків;
- перевірок дотримання банками валютного законодавства;

В той же час вибір адекватних заходів впливу, які застосовуються до банків відповідно до Закону про банки та Положення про заходи впливу, має здійснюватися з урахуванням: характеру допущених банком порушень; причин, які зумовили виникнення виявлених порушень; загального фінансового стану банку; розміру можливих негативних наслідків для кредиторів і вкладників (п. 3.2. Розділу I Положення про заходи впливу).

Тобто, Національний банк України має право самостійно оцінити який з перелічених заходів впливу найкраще застосувати до порушника. Чіткої методології із застосування цих заходів немає. В кожній окремій ситуації Національний банк враховує обставини, які передбачені п. 3.2. Розділу I Положення про заходи впливу.

Порядок застосування заходів впливу закріплений у Розділі II Положення. Розглянемо окремі з них.

Письмове застереження. Письмове застереження застосовується Національним банком як захід впливу у разі потреби висування до банку вимоги щодо усунення порушення банківського законодавства та нормативно-правових актів Національного банку.

Національний банк у письмовому застереженні висловлює банку своє занепокоєння станом його справ, указує на допущені порушення банківського, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового моніторингу, нормативно-правових актів Національного банку, недоліки в роботі та за потреби конкретні заходи, яких потрібно вжити банку у

визначені строки з метою їх усунення та/або недопущення надалі, зокрема щодо, зокрема:

- усунення конкретних порушень чи недоліків у діяльності банку або його відокремленого підрозділу, які безпосередньо ще не вплинули на його фінансовий стан, але в майбутньому можуть призвести до його погіршення та загрози інтересам вкладників і кредиторів банку;
- усунення банком порушень економічних нормативів;
- неподання на письмову вимогу Національного банку або уповноваженої Національним банком особи документів для проведення перевірки;
- забезпечення проведення обов'язкової аудиторської перевірки банку та подання висновків/звітів аудиторськими фірмами відповідно до законодавства про аудиторську діяльність, а також;
- усунення порушення вимог валютного законодавства.

Письмове застереження застосовується самостійними структурними підрозділами центрального апарату Національного банку, що мають згідно з покладеними на них функціями контролювати діяльність банків, а також територіальними управліннями Національного банку. Про застосування іншими структурними підрозділами Національного банку (крім банківського нагляду) письмового застереження має повідомлятися відповідний структурний підрозділ банківського нагляду Національного банку для його інформованості щодо діяльності банку в цілому. Письмове застереження підписується заступником Голови Національного банку, керівником (його заступником) самостійного структурного підрозділу центрального апарату або керівником (його заступником) територіального управління Національного банку. Письмове застереження складається на бланку Національного банку або територіального управління Національного банку, у якому зазначається його назва «Застереження», та адресується банку із зазначенням повної назви банку. Письмове застереження надсилається банку за допомогою засобів спецзв'язку.

Зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу в будь-якій іншій формі. Відповідно до п. 4.1. Розділу II Положення про заходи впливу Правління Національного банку, або Комітет з питань нагляду приймає рішення про зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу.

Цей захід може бути застосований до банку у разі:

- який порушив хоча б один з нормативів капіталу або якщо Національний банк визнає, що виплата дивідендів і розподіл капіталу в будь-якій формі призведе до порушення нормативів капіталу;
- у якого викуп власних акцій призвів/призведе до зниження рівня регулятивного капіталу до мінімально встановленого Національним банком рівня;
- якому надсилається лист з вимогою щодо розроблення плану фінансового оздоровлення на період виконання цього плану (п. 4.1. Розділу II Положення)

Відповідне рішення оформлюється розпорядженням Правління НБУ, або Комітетом з питань нагляду.

Обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів здійснюваних банком операцій. Даний захід впливу оформлюється розпорядженням Правління Національного банку, або Комітет з питань нагляду та застосовується зокрема у разі:

- недостатності надходжень банку для підтримання на потрібному рівні регулятивного капіталу, у тому числі для покриття кредитного ризику згідно з вимогами нормативно-правових актів Національного банку;
- недотримання вимог нормативно-правових актів Національного банку в частині відкриття та/або ведення клієнтських рахунків;
- порушення умов, на підставі яких була надана банківська ліцензія/письмовий дозвіл на здійснення інвестиції;
- здійснення інвестиції без письмового дозволу Національного банку, і в тому числі
- суттєвого порушення вимог валютного законодавства.

Накладання штрафів. Національний банк має право накладати штрафи на банки, філії іноземних банків, власників істотної участі в банку осіб, які набули або збільшили істотну участь у банку з порушенням вимог статті 34 Закону про банки, відповідальних осіб банківських груп, інших учасників банківських груп. Штраф за порушення в діяльності відокремленого підрозділу банку накладається безпосередньо на банк – юридичну особу (п. 9.1. Розділу II Положення).

Цим же пунктом передбачені випадки, коли Національний банк України має право накладати штрафи. Серед таких випадків є, зокрема:

- порушення порядку, строків і технології виконання операцій, що встановлені нормативно-правовими актами Національного банку;
- порушення вимог валютного законодавства;
- порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу.

Окремо варто зупинитись на розмірах і підставах накладення штрафів за порушення валютного законодавства. Пунктом 9.22. Розділу II Положення передбачені розміри штрафів за суттєве порушення валютного законодавства.

Вказана норма передбачає, що штраф за суттєве правопорушення, які передбачені п 9.22. не повинні перевищувати 400 000 грн (чотириста тисяч гривень). Такими правопорушеннями є:

Порушення вимог щодо розрахунку у гривні (стаття 5 Закону про валюту);

Порушення вимог щодо торгівлі валютними цінностями. Статтею 6 Закону про валюту встановлено, що торгівля валютними цінностями здійснюється на валютному ринку України та на міжнародних валютних ринках. А також торгівля валютними цінностями здійснюється виключно через уповноважені установи, які отримали ліцензію на таку діяльність відповідно до статті 9 цього Закону.

Порушення вимог Закону про валюту щодо транскордонного переказу, або переміщення валютних цінностей. Транскордонний переказ валютних

цінностей здійснюється виключно через уповноважені установи (ст. 7 Закону про валюту). Статтею 8 Закону встановлено, що транскордонне переміщення фізичними особами валютних цінностей у сумі, що дорівнює або перевищує еквівалент 10 тисяч євро за офіційним курсом валют, встановленим Національним банком України на день переміщення через митний кордон України, підлягає письмовому декларуванню центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Порушення вимог щодо валютного нагляду органами валютного нагляду та агентами валютного нагляду.

Також порушення вимог щодо заходів захисту, які встановлені статтею 12 Закону про валюту. Зокрема Національний банк України за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, погіршення стану платіжного балансу України, виникнення обставин, що загрожують стабільності банківської та (або) фінансової системи держави, має право запровадити такі заходи захисту:

- обов'язковий продаж частини надходжень в іноземній валюті у межах, передбачених нормативно-правовими актами Національного банку України;
- встановлення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів;
- встановлення особливостей здійснення операцій, пов'язаних із рухом капіталу;
- запровадження дозволів та (або) лімітів на проведення окремих валютних операцій;
- резервування коштів за валютними операціями.

Невиконання зазначених вище заходів захисту, які запроваджені Національним банком України тягне за собою накладення штрафу на банківські установи.

Для ясності, Положенням про заходи впливу передбачено визначення поняття суттєвого порушення вимог валютного законодавства. Суттєвим порушенням вимог валютного законодавства, виявленим протягом періоду, що підлягав перевірці, є здійснення валютних операцій із порушеннями, у загальній сумі операцій (за кожним видом порушень), яка дорівнює або перевищує 10000000 гривень, або в сумі однієї операції, яка дорівнює або перевищує 1000000 гривень, за офіційним курсом, установленим Національним банком на 00.00 годин дня здійснення таких операцій.

Положенням про заходи впливу встановлено і за інші суттєві порушення банком вимог валютного законодавства накладається на банк у розмірі не більше ніж 1 000 000 гривень (п. 9.23. Розділу II Положення).

Варто зазначити, що під поняттям інші суттєві порушення банком вимог валютного законодавства визначається, зокрема:

- ненадання банком доступу уповноваженим працівникам Національного банку до систем автоматизації банківських операцій під час виїзної перевірки дотримання валютного законодавства, інформації/документів про валютні операції, а також пояснень щодо проведених валютних операцій;
- неподання, подання не в повному обсязі, подання недостовірної інформації/документів про валютні операції/їх копій (уключаючи в електронному вигляді), подання документів про валютні операції/їх копій (уключаючи в електронному вигляді), у яких неможливо прочитати всі написані в них відомості, що необхідні для виконання Національним банком функцій валютного нагляду, у тому числі на запит Національного банку (письмовий запит Національного банку або уповноважених на проведення перевірки з питань дотримання вимог валютного законодавства працівників Національного банку);
- неподання, подання не в повному обсязі, подання недостовірної інформації, визначеної в нормативно-правовому акті Національного банку, що встановлює порядок валютного нагляду за дотриманням

резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів, Національному банку

В тому числі встановлено, що Штраф за порушення вимог статті 10 Закону про валюту щодо періодичності, строків, способу та порядку надання інформації (статистичної звітності) про валютні операції, а також допущення суттєвих помилок у інформації (статистичній звітності) про валютні операції накладається на банк у розмірі не більше ніж 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за всі виявлені факти порушень протягом періоду, що підлягав перевірці.

Відповідно до п. 9.24. Розділу II Положення про заходи впливу штраф за порушення інших вимог Закону про валюту та/або нормативно-правового(их) акта(ів) Національного банку з питань валютного регулювання та нагляду, не зазначених у пунктах 9.22 - 9.24 глави 9 розділу II цього Положення, накладається на банк у розмірі не більше ніж 50000 гривень.

І на сам кінець, штраф у розмірі до 8000000 гривень включно, але не більше одного відсотка від суми зареєстрованого статутного капіталу банку, накладається Національним банком у разі виявлення суттєвих порушень банком з усіх/більшості питань, що підлягали перевірці щодо дотримання банком вимог валютного законодавства (п. 9.25. Розділу II Положення).

Як ми бачимо відповідальність за порушення банком валютного законодавства досить жорстка. Це є природнім, бо банки це особливий суб'єкт валютних взаємовідносин. Він виступає і як рядовий учасник валютного ринку, і в той же час на нього покладено зобов'язання щодо валютного нагляду.

Щодо відповідальності уповноважених установ за порушення валютного законодавства.

Підстави та порядок застосування Національним банком до уповноважених установ заходів впливу за порушення вимог валютного законодавства встановлено Положенням про валютний нагляд, що

затверджено Постановою Правління Національного банку України від 03.01.2019 № 13 (надалі – Положення про валютний нагляд) [29].

Пунктом 19 Розділу II Положення про валютний нагляд передбачено, що Національний банк має право застосувати до установи такий захід впливу, як письмове застереження в разі встановлення в її діяльності та/або в діяльності її структурного підрозділу порушень вимог валютного законодавства. Рішення про застосування заходу впливу до установи у вигляді письмового застереження приймає Комітет з питань нагляду. Національний банк у письмовому застереженні висловлює установі своє занепокоєння станом виконання установою вимог нормативно-правових актів Національного банку з питань валютного регулювання та валютного нагляду, указує на допущені порушення, недоліки в роботі та конкретні заходи, яких потрібно вжити установі у визначені строки з метою усунення порушень, недоліків у роботі та/або недопущення їх надалі, включаючи заходи щодо усунення порушень або недоліків у діяльності установи або її структурного підрозділу, які безпосередньо ще не призвели до нездійснення/неналежного здійснення установою валютного нагляду.

Національний банк у разі невиконання установою вимог щодо усунення зазначених у письмовому застереженні порушень в установлені строки або неврахування зауважень, розглядає питання щодо застосування до установи іншого заходу впливу.

Таким заходом може бути обмеження, зупинення чи припинення здійснення установою окремих видів валютних операцій, зупинення ліцензії.

Національний банк має право прийняти рішення про обмеження, зупинення чи припинення здійснення установою окремих видів валютних операцій, зупинення ліцензії в разі:

- недотримання, порушення установою вимог, установлених нормативно-правовим актом Національного банку з питань ліцензування валютних операцій (уключаючи вимогу щодо наявності мінімального розміру

власного капіталу установи, потрібного для здійснення певних валютних операцій);

- наявність суттєвих(ого) порушень(ня) вимог валютного законодавства після застосування до установи протягом останнього року заходів(у) впливу у вигляді штрафних(ої) санкцій(ї);
- невиконання в установленій строк вимог Національного банку щодо усунення порушень у діяльності установи;
- несплати штрафу, накладеного Національним банком за порушення вимог валютного законодавства, протягом одного місяця з дати винесення відповідного рішення (п. 25 Розділу II Положення про валютний нагляд)

Після прийняття рішення про обмеження, зупинення чи припинення здійснення установою окремих видів валютних операцій, зупинення ліцензії Національний банк протягом трьох робочих днів ередає установі копію такого рішення під підпис її уповноваженого представника на другому примірнику супровідного листа із зазначенням дати та часу отримання (далі - момент отримання рішення), або надсилає установі повідомлення про прийняте рішення про обмеження, зупинення чи припинення здійснення установою окремих видів валютних операцій, зупинення ліцензії засобами електронного зв'язку Національного банку з обов'язковим направленням копії цього рішення засобами поштового зв'язку у формі рекомендованого листа із повідомленням про вручення згідно з установленними Національним банком правилами пересилання документів.

В тому числі Національний банк має право застосувати до установи захід впливу у вигляді штрафу за кожний вид порушення вимог валютного законодавства (п. 42 Розділу II Положення про валютний нагляд).

За порушення вимог Закону про валюту та/або нормативно-правового акта Національного банку з питань порядку проведення розрахунків за валютними операціями, з питань умов та порядку торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України, з питань порядку проведення переказу валютних цінностей, з питань порядку

транскордонного переміщення валютних цінностей, або здійснення валютних операцій, що потребують ліцензії, та/або не передбачені у виданій установі ліцензії Національний банк має право застосувати до установи штраф у розмірі до 5 відсотків від розміру власного капіталу установи за кожен випадок порушення.

У той же час за порушення вимог статті 11 Закону та/або нормативно-правових актів Національного банку в частині невиконання/неналежного виконання обов'язків щодо здійснення установою валютного нагляду та порушення вимог статті 12 Закону та/або нормативно-правового акта Національного банку з питань запровадження засобів захисту, порядку здійснення валютних операцій в умовах запроваджених заходів захисту у частині інформування у випадках і в порядку, установлених валютним законодавством, органу валютного нагляду про валютні операції, що не відповідають вимогам валютного законодавства, має право застосувати до установи штраф у розмірі до 1 відсотка від розміру власного капіталу установи за всі виявлені факти порушень, виявлені під час проведення перевірки (п. 46 Розділу II Положення про валютний нагляд).

Національний банк визначає розмір штрафу з різниці між сумою проведеної валютної операції та сумою, що є нормативно визначеною, якщо згідно з валютним законодавством дозволено проводити окремі валютні операції у визначених сумах/лімітах.

Штраф нараховується та сплачується у національній валюті. Установа сплачує нараховану суму штрафу та письмово повідомляє Національний банк про сплату протягом строку, установленого Національним банком у рішенні про застосування заходу впливу.

Рішення Національного банку про застосування до установи заходу впливу у вигляді штрафу (далі - рішення про застосування штрафу) є виконавчим документом і набирає законної сили з дати його прийняття.

Рішення про застосування штрафу повинно містити відомості, передбачені статтею 4 Закону України «Про виконавче провадження» та

Національний банк передає рішення про застосування штрафу до органів державної виконавчої служби для примусового виконання в разі невиконання установою такого рішення в добровільному порядку (п. 53 Розділу II Положення про валютний нагляд).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження чинного валютного законодавства, що дало змогу вирішити важливе наукове завдання – поглиблення теоретико-методологічних засад, ґрунтовне дослідження питання відповідальності за порушення валютного законодавства, враховуючи те, що це законодавство повністю змінилось та розвиток методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму валютного регулювання в Україні. Проведене дослідження дозволило сформулювати такі висновки та пропозиції.

1. Визначено, що завданням валютного нагляду є контроль за дотриманням валютного законодавства, недопущення таких порушень та впровадження превентивних заходів з метою запобігання виникнення загроз стабільності банківської та (або) фінансової системи держави. Валютний нагляд в Україні здійснюється органами валютного нагляду та агентами валютного нагляду. Валютний нагляд здійснюється органами валютного нагляду та агентами валютного нагляду з метою встановлення відповідності здійснюваних валютних операцій валютному законодавству з урахуванням ризик-орієнтованого підходу. А органами валютного нагляду відповідно до цього Закону є Національний банк України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику. Органи валютного нагляду в межах своєї компетенції здійснюють нагляд за дотриманням резидентами та нерезидентами валютного законодавства. Національний банк України у визначеному ним порядку здійснює валютний нагляд за уповноваженими установами. І в свою чергу центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику (Державна податкова служба), здійснює валютний нагляд за дотриманням резидентами (крім уповноважених установ) та нерезидентами вимог валютного законодавства.

2. Основним нормативно-правовим актом, що регулює валютне законодавство є Закон України «Про валюту і валютні операції». Цей Закон визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства. Метою цього Закону є забезпечення єдиної державної політики у сфері валютних операцій та вільного здійснення валютних операцій на території України. В свою чергу окремі положення та певні особливості валютних взаємовідносин. Що стосується відповідальності за порушення валютного законодавства, то цю сферу прямо регулюють Положення про валютний нагляд, що затверджено Постановою Правління Національного банку України від 03.01.2019 № 13, Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, що затверджене Постановою Правління Національного банку України 17.08.2012 № 346. Механізм валютного регулювання являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів (інструментів, методів і забезпечувальних підсистем), комплексна взаємодія яких обумовлює здійснення суб'єктами валютного регулювання нормативно-регулятивного впливу на його об'єкти для досягнення визначених цілей шляхом реалізації окреслених завдань із дотриманням визначених принципів та функцій. Одним із визначальних елементів механізму валютного регулювання є конвертованість національної валюти, рівень якої зумовлює особливості формування цього механізму та основні тенденції його розвитку й трансформації.

3. Досліджені види відповідальності за порушення валютного законодавства. Щодо видів валютної відповідальності, то їх, згідно з чинним валютним законодавством, існує два: адміністративна, та фінансова відповідальність. Адміністративна відповідальність за даним правопорушенням закріплена Кодексом України про адміністративну відповідальність. Відповідно до норм цього Кодексу адміністративна відповідальність передбачена за порушення правил про валютні операції

(стаття 162 КУпАП), та порушення порядку здійснення валютних операцій (стаття 162-1 КУпАП). Суб'єктом правопорушення, яке передбачене ст. 162 КУпАП є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Об'єктом є суспільні відносини у сфері обігу валютних цінностей; суб'єктивна сторона визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу; об'єктивна сторона виражається в здійсненні незаконних скуповування, продажу, обміну, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави. Щодо ст. 162-1 КУпАП, то цією нормою встановлена відповідальність за порушення порядку здійснення валютних операцій. Суб'єктом вказаного правопорушення є посадові особи юридичних осіб (крім уповноважених установ); Об'єкт, суб'єктивна сторона та об'єктивна сторона є такими самими як у статті 162 КУпАП. Фінансова відповідальність за порушення валютного законодавства, в свою чергу поділяється на два основні види: пеня і штраф. Пеня, як санкція, застосовується до суб'єктів господарювання за порушення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів і становить 0,3 відсотка суми неодержаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару) у національній валюті (у разі здійснення розрахунків за зовнішньоекономічним договором (контрактом) у національній валюті) або в іноземній валюті, перерахованій у національну валюту за курсом Національного банку України, встановленим на день виникнення заборгованості. Законом України «Про валюту і валютні операції» встановлені такі види відповідальності: до банків – заходи впливу згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність»; до уповноважених установ (крім банків) - такі заходи впливу: письмове застереження, обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів валютних операцій, штрафні санкції, зупинення або відкликання (анулювання) ліцензії на здійснення валютних операцій; до юридичних осіб (крім уповноважених установ) - заходи впливу у вигляді штрафних санкцій; до фізичних осіб, посадових осіб уповноважених установ, посадових осіб

юридичних осіб - заходи впливу у вигляді штрафів, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення.

4. Перспективним напрямом розвитку системи валютного регулювання є його лібералізація в частині скорочення валютних обмежень, в першу чергу щодо операцій за поточним рахунком, з подальшим усуненням обмежень за капітальними операціями. Удосконалення валютного регулювання повинно здійснюватись у напрямі посилення його стимулюючого впливу на надходження прямих іноземних інвестицій з одночасним обмеженням короткострокових іноземних капіталів, які мають боргову природу. Такі заходи сприятимуть економічному розвитку з одночасним структурним реформуванням економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Валютное регулирование и валютный контроль: [учебник] . под ред. д-ра экон. наук, проф. В.М. Крашенникова. – М.:Экономист, 2005.- с.56
2. Финансовое право: Учебник . О. Н. Горбунова, Е. Ю. Грачева и др.; Отв. ред. Е . Ю. Грачева, Г. П. Толстопятенко. М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004.. - С. 323
3. Дзюблюк О. В. Валютна політика [Текст] : підручник . О. В. Дзюблюк. - К. : Знання, 2007. - 422 с
4. Береславська О. І. Валютна політика України: теорія та практика: монографія. О. І. Береславська ; Держ. податк. адмін. України [та ін.]. - Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2010. – 330;
5. Центральний банк та грошово-кредитна політика: Підручник. Кол. авт.: А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.; За ред. д-ра экон. наук, проф. А. М. Мороза і канд. экон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 2005. – 556с
6. Белінська Я. В. Валютний механізм і принципи його структурування . Я. В. Белінська. Економіка України. – 2006. – № 5. – С. 19-27
7. Лапчук Б. Ю. Валютна політика: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 212 с
8. Валютне регулювання та контроль: Навч. посіб. О. В. Боришкевич, І. В. Краснова, В. С. Білошапка та ін.; За заг. ред. О. В. Боришкевич. – К.: КНЕУ, 2008. – 400 с.
9. Бездітко Ю. М., Мануйленко О. О., Стасюк Г. А. Валютне регулювання: Навчальний посібник. – Херсон: ОЛДІ-плюс, 2009. – 272 с
10. Науменкова С. В. Валюта і валютна політика / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 82 с
11. Береславська О. І. Теоретичні засади формування механізму валютного регулювання. О. І. Береславська *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. – 2011. – № 2 (53) – С. 60-67

12. Дзюблюк О. В. Валютна політика: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 422с
13. Фінансово-бюджетний контроль в механізмі державного регулювання територіального розвитку [Текст] : дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 Монаєнко Антон Олексійович ; Національна академія держ. управління при Президентіві України. - К., 2006. - 204 арк. - арк. 170-189.
14. Кораблін С. НБУ: безтурботний вибір мети [Електронний ресурс] . С. Кораблін .Дзеркало тижня. – 2016. – № 7. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/nbu-bezturbotniy-vibir-meti-.html>
15. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
Дата звернення 14 жовтня 2019 року.
16. Цивільний кодекс України: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
17. Митний кодекс: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, 46-47, ст. 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
18. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
19. Про валюту і валютні операції: Закон від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
20. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 29, ст.389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.

21. Про банки і банківську діяльність: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
22. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 29, ст. 377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
23. Постанова правління НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів» №7 від 02.01.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
24. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України» від 02.01.2019 № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001500-19?lang=en>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
25. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями» від 02.01.2019 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-19?lang=en>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
26. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції» від 02.01.2019 № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
27. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу» від

- 17.08.2012 № 346. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12>.
Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
28. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0005500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
29. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про валютний нагляд» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
30. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0003500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
31. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про перелік заходів захисту, порядок та критерії їх запровадження, подовження та дострокового припинення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0004500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
32. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0005500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
33. Постанова правління БУ «Про затвердження Положення про порядок надання банками Національному банку України інформації щодо договорів, які передбачають виконання резидентами боргових зобов'язань перед нерезидентами-кредиторами за залученими резидентами кредитами, позиками». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/v0006500-19>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
34. Постанова Солом'янського районного суду м. Києва від 25.10.2019 по справі № 760/21159/19. Єдиний державний реєстр судових рішень URL:

- <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85443796>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
35. Постанова П'ятого апеляційного адміністративного суду від 10 жовтня 2019 по справі № 420/1749/19. Єдиний державний реєстр судових рішень URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84897431>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
36. Постанова Київського апеляційного суду від 27 вересня 2019 року по справі № 359/6006/19. Єдиний державний реєстр судових рішень URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84582872>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
37. Постанова Малиновського районного суду м. Одеси від 26.09.2019 по справі № 521/12604/19. Єдиний державний реєстр судових рішень URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85078119>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року
38. Постанова Київського апеляційного суду від 24 вересня 2019 року по справі № 359/5522/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84544173>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
39. Постанова Київського апеляційного суду від 16 вересня 2019 по справі № 359/1290/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84582712>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року
40. Постанова Волинського апеляційного суду від 02 вересня 2019 року по справі № 163/916/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83180379>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
41. Постанова Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 29 серпня 2019 року по справі № 334/4895/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83993431>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.

42. Постанова Чернівецького адміністративного суду від 15 серпня 2019 року по справі № 725/3259/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83664958>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
43. Постанова Волинського апеляційного суду від 08 серпня 2019 року по справі № 163/1030/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83531921>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
44. Постанова Малиновського районного суду міста Одеси від 06 серпня 2019 року по справі № 521/12349/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83458302>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
45. Постанова Малиновського районного суду міста Одеси від 31 липня 2019 року по справі № 521/11426/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83432034>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
46. Постанова Солом'янського районного суду м. Києва від 19 липня 2019 року по справі № 760/20035/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84246493>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
47. Постанова Любомльського районного суду Волинської області від 18 липня 2019 року по справі № 163/916/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83975028>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
48. Постанова Любомльського районного суду Волинської області від 04 липня 2019 року по справі № 163/1030/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83975028>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
49. Постанова Любомльського районного суду Волинської області від 04 липня 2019 року по справі № 163/1029/19. Єдиний державний реєстр

- судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83975028>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
50. Постанова Київського апеляційного суду від 1 липня 2019 року по справі № 359/2437/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83511655>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
51. Постанова Київського апеляційного суду від 1 липня 2019 року по справі № 359/4395/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83172227>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
52. Постанова Першотравневого районного суду м. Чернівці від 24 червня 2019 року по справі № 725/3259/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82627887>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
53. Постанова Малиновський районний суд міста Одеси від 18 червня 2019 року по справі № 521/6897/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82601658>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
54. Постанова Волинського апеляційного суду від 07 червня 2019 року по справі № 163/827/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82302240>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
55. Постанова Волинського апеляційного суду від 31 травня 2019 року по справі № 163/754/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82144469>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
56. Постанова Малиновського районного суду м. Одеси від 22 травня 2019 року по справі № 521/6871/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82170417>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.

57. Постанова Київського апеляційного суду від 17 травня 2019 року по справі № 359/1776/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81876076>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
58. Постанова Київського апеляційного суду від 10 травня 2019 року по справі № 359/1780/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82398156>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
59. Постанова Київського апеляційного суду від 21 березня 2019 року по справі № 359/10544/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80716761>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
60. Рішення Господарського суду Одеської області від 08 листопада 2019 року м. Одеса по справі № 916/2073/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85715076>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
61. Постанова Північно-західного апеляційного господарського суду від 04 листопада 2019 року по справі № 903/386/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85495028>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
62. Рішення Господарського суду міста Львова від 21 жовтня 2019 року по справі № 914/1136/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85392869>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
63. Рішення Волинського апеляційного суду від 16 вересня 2019 року Справа № 140/2188/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84289487>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
64. Постанова Чернігівського апеляційного суду від 16 вересня 2019 року по справі № 751/3546/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL :

- <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84324667> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
65. Рішення Господарського суду Донецької області від 31 липня 2019 року по справі № 905/1070/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83408138> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
66. Рішення Галицького районного суду міста Львова від 22 липня 2019 року по справі № 2-2328/11. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83408138> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
67. Постанова Верховного суду від 23 липня 2019 року по справі № 826/7997/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83356118> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
68. Постанова Гайсинського районного суду Вінницької області від 06.05.2019 по справі № 144/181/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81551317> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
69. Постанова Городоцького районного суду Хмельницької області від 4 квітня 2019 року по справі 672/164/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80946844> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
70. Постанова Києво-Святошинського районного суду Київської області від 20 серпня 2019 року по справі № 369/10006/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84760261> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
71. Рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 28 жовтня 2019 року по справі № 280/3772/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85350801> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.

72. Рішення Херсонського окружного адміністративного суду від 07 жовтня 2019 року по справі № 540/1611/1914. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80946844> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
73. Рішення Херсонського окружного адміністративного суду від 10 вересня 2019 року по справі № 540/1349/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84192932> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
74. Рішення Оружного адміністративного суду від 06 червня 2019 року № 826/12552/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82346925> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
75. Постанова Верховного суду України від 06 березня 2019 року по справі № 826/8483/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80320959> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
76. Рішення Коропського районного суду Чернігівської області від 27 червня 2018 року по справі № 735/621/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75042066> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
77. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 19 серпня 2019 року по справі № 160/3615/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85200204> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
78. Рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 05 серпня 2019 року по справі № 560/1941/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83437299> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
79. Постанова Бориславського міського суду Львівської області від 02 серпня 2019 року по справі № 438/802/19. Єдиний державний реєстр судових

- рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83499247> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
80. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 25 липня 2019 року по справі № 160/4515/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83399094> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
81. Рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 20 червня 2019 року по справі № 280/1681/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82607239> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
82. Постанова Шевченківського районного суду м. Львова від 10 червня 2019 року по справі № 466/3358/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82563161> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
83. Рішення Шевченківського районного суду м. Львова від 29 травня 2019 року по справі № 466/3357/19 . Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82145136> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
84. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 10 травня 2019 року по справі № 160/2178/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84357513> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
85. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 24 квітня 2019 року по справі № 160/550/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81944212> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
86. Постанова Шевченківського районного суду м. Львова від 23 квітня 2018 року по справі № 466/3358/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82563161> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.

87. Рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 06 грудня 2018 року справа № 2340/4129/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78386273> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
88. Рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 03 жовтня 2019 року по справі № 340/1947/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84740717> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
89. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 01 жовтня 2019 року по справі № 160/7062/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85394187> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
90. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 01 жовтня 2019 року по справі № 160/7046/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85394188> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
91. Рішення Одеського окружного адміністративного суду від 17 жовтня 2019 року по справі № 420/3738/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85222064> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
92. Постанова Київського районного суду м. Харкова від 24 квітня 2019 року по справі № 640/3532/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82456145> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
93. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 11 листопада 2019 по справі № 160/8836/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85604614> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
94. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 жовтня 2019 року по справі № 640/5376/19. Єдиний державний реєстр судових

- рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85147788> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
95. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 22 жовтня 2019 року по справі № 826/20417/16. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85268520> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
96. Постанова Київського апеляційного суду від 07.11.2019 по справі № 359/6797/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85467199> . Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
97. Постанова Володимир-Волинського міського суду від 05 листопада 2019 року справа № 154/3287/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85397074>. Дата звернення: 14 листопада 2019 року.
98. Постанова Нетішинського міського суду Хмельницької області від 15 жовтня 2019 року справа № 679/1473/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84974080>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
99. Постанова Уманського міськрайонного суду Черкаської області від 09 жовтня 2019 року справа № 705/2675/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84955617>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
100. Постанова Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська від 30 жовтня 2019 року справа № 201/8659/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85318042>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
101. Постанова Франківського районного суду м. Львова від 29.10.2019 справа № 465/3335/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85308107>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.

102. Постанова Залізничного районного суду м. Львова від 15 жовтня 2019 року Справа № 462/4830/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85002105>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
103. Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 30 вересня 2019 року Справа № 344/12037/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84594029>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
104. Рішення Одеського окружного адміністративного суду від 17 жовтня 2019 року Справа № 420/3738/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85222064>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
105. Лист Національного банку України № 13-211/385-1042 від 10.02.98 «Щодо деяких питань валютного контролю та застосування санкцій за порушення валютного законодавства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/v1042500-98?lang=uk>. Дата звернення: 14 жовтня 2019 року.
106. Правове забезпечення підприємницької діяльності: зб. наук. ст. студ. ден. форми навч. / відп. ред. Т. О. Гуржій. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – Ч. 2. – 92 с.